

Секцыя 4

БЕЛАРУСКАЯ КУЛЬТУРА І БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ КЛАСІКА

Алена Муравіцкая (Мінск, Беларусь)

“СЫМОН-МУЗЫКА”: РЭЛІГІЙНА-ФІЛАСОФСКІ АСПЕКТ

У 2012 годзе дзякуючы сумеснаму праекту выдавецтва “Мастацкая літаратура” і Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ўбачыла свет факсімільнае выданне трэцяй рэдакцыі (1925 года) паэмы Якуба Коласа “Сымон-музыка”. Такім чынам у сучаснага чытача з’явілася цудоўная мажлівасць пазнаёміцца з паэмай, ці яшчэ раз перачытаць яе ў аўтарскай рэдакцыі, адчуць каларыт і багацце мастацкага слова, якое перададзена тагачаснай графікай. Адзначым, што з гэтай мэтай усе радкі з паэмы цытуюцца па факсімільнаму выданню.

Паэтычны шэдэўр Якуба Коласа – паэма “Сымон-музыка” – гэта гімн Прыродзе, Творчасці і Тварцу. У паэме закранаюцца адвечныя рэлігійна-філасофскія пытанні: жыццё і смерць, сэнс чалавечага існавання, сінгармонія чалавека і прыроды, любоў як сутнасць жыцця чалавека.

Прырода ў Коласа дапамагае чалавеку разгадаць нязведанае, дае падказкі на самыя складаныя пытанні: “Многа розных ёсць загадак, // Да для іх ёсць свой парадак, // Іх ключы – у іх прымеце. // Аб іх вецер нам гаворыць, // І шумяць аб іх лясы, // І глядзяць яны з расы, // Аб іх кажуць неба зоры, // Воды ў рэчках і азёрах, // Ліст на дрэраве і цвет...” [2, 213]. Сапраўды, вялікай Божай кнігай Адкрыцця з’яўляецца наш свет. Кожны надзелены розумам, наглядальнасцю і схільнасцю да аналізу чалавек не можа не здзівіцца той гармоніі, прыгажосці, мэтазгоднасці і разумнасці, якія прысутнічаюць ва ўсім – ад малекулы да галактыкі. І міжвольна ўзнікае пытанне: хіба можа неразумны, хаатычны і несвядомы пачатак быць крыніцай разумнага і гарманічнага быцця? Сама светабудова з’яўляецца вялікай кнігай Богага Адкрыцця, космас ёсць натуральнае сведчанне Бога пра Самога Сябе. Эйнштэйн не быў багасловам, але, разглядаючы навакольны свет, зрабіў вельмі важную выснову: пазнанне фізічнага свету адкрывае прамудрасць Тварца [3, 14]. А вялікі рускі вучоны М.В. Ламаносаў лічыў прыроду ў некаторым сэнсе Евангеллем – Дабравесцем. Адна з лепшых даследчыкаў творчасці

Я. Коласа – Шамякіна Т.І. – адзначае: “Прырода для мастака заўсёды была Кнігай Быцця, вытокам найважнейшых філасофскіх думак і мар. Паэзія Коласа – гэта пералітая ў словы прыгажосць прыроды – дае людзям выхад з будзёншчыны ў самыя высокія духоўныя рэальнасці і, агорнутая глыбока рэлігійным пачуццём, выводзіць урэшце на вышэйшы сэнс жыцця...” [4, 192].

Звернемся да коласаўскіх разважанняў над сэнсам жыцця: “Сьмерць, жыццё... Дзіўно ўсё гэта! // І на што жыць? каб сканаць? // Сьмерць прышла – і песня сьпета, // І прыложена пячаць. // І няўжо ня будзе сьледу, // Жыў на сьвеце ты ці не? ...” [2, 37]. І, далей, як вынік гэтых разважанняў: “Я – ж у сьвеце толькі госьць, // Як і госьці ў сьвеце людзі...” [2, 65]. Гэтыя радкі пераклікаюцца з філасофскімі разважаннямі другога класіка беларускай літаратуры – Максіма Багдановіча: “...Хто мы такія? // Толькі падарожныя, – папутнікі сярод нябёс. // Нашто ж на зямлі // Сваркі і звадкі, боль і горыч, // Калі ўсе мы разам ляцім // Да зор?” [1, 278].

Па сутнасці, абодва класікі нагадваюць нам пра імгненнасць чалавечага жыцця ў параўнанні з вечнасцю, пра неабходнасць з годнасцю, у гармоніі з самім сабой і навакольным светам пражыць гэта жыццё. А ўсё ў гэтым свеце жывіцца і ахоўваецца Божай любоўю: “Сьпіць усё, а дух сусвету // З духам лучыцца зямлі // І адводзіць ліхасьць гэту, // Каб шчаслівы ўсе былі” [2, 100]. Увесь сусвет падпарадкоўваецца маральнаму Божаю Закону: “Ёсьць у сьвеце розум нейчы, // Ён і піша ўсім законы, // Накладае забароны, // Час вартуе кожнай рэчы, // Ён зьнімае і кароны. // Што йдзе проціў яго волі // Ці ня ў часе выступае, // Тое нішчыць цьма сляпая, // Тое жыць ня мае долі” [2, 198].

Рэлігійна-хрысціянская сімволіка ў паэме прадстаўлена толькі адзінкавымі прыкладамі. Гэта натуральна, калі ўспомніць час выдання паэмы. Аднак, асноўны сімвал хрысціянства – Крыж – не раз сустракаецца ў паэме: “Бо хто ў горкай паняверцы // Крыж нясе свой, жывучы, // У таго ў людзкое сэрца // Ёсьць праўдзівыя ключы [2, 38]. Або: “А затым, каб злога духа // Гэтым крыжам адагнаць! // Як-жа гэтага ня знаць?” [2, 84]. Гаворыцца ў паэме і пра калакольны звон – сімвал абуджэння душы: “Бо як толькі звон зазвоніць // Як завойкае ўвышы, – // Адгукнуцца, загамоняць // Струны ўсе яго душы. // Сэрца ў хлопчыка заб’ецца, // Сам увесь ён задрыжыць, // І сама душа, здаецца, // Усьлед звону паляціць...” [2, 11]. Сапраўды, калакольны звон “будзіць” чалавечае сэрца ад сну, адрывае ад зямлі, ад будзёншчыны, заве ў “горні” свет, прымушае задумацца аб вечным. Таму: “...чуў ён, чуў душою // Сэрцам чуткім і жывым // У тым звоне штось такое, // Што

жыло і ў ім самым” [2, 12]. Увогуле, “геніяльны твор мастака прасякнуты хрысціянскім духам, што і надало асаблівую цэласнасць паэме” [4, 193].

Сімвалічна, што галоўны герой паэмы знаходзіць сэнс жыцця ў каханні. Бо толькі той, хто сам кахае, хто сам шчаслівы, той здольны зрабіць шчаслівымі і іншых. Сымон свой талент дорыць людзям: “Панёс ён людзям песень дар – // Агонь душы і сэрца жар...” [2, 276]. Такім чынам Колас услед за вядомымі філосафамі і багасловамі гаворыць аб любові як сутнасці жыцця чалавека і ўсяго існага ў сусвеце.

Паэма “Сымон-музыка” сваім радасным светаўспрыманням, жыццясцвярджальным пафасам і глыбінным рэлігійна-філасофскім зместам абуджае душу чытача, заклікае да пазнання вышэйшага сэнсу жыцця, узвышае дух. І ў гэтым – геніяльнасць Коласа.

Літаратура:

1. Багдановіч М. Поўны збор твораў. У 3 тамах. Т. 1. – Мінск, 1992.
2. Колас Я. Сымон-музыка. Факсімільнае выданне. – Мінск, 2012.
3. Митрополит Кирилл. Слово пастыря. – Москва, 2004.
4. Шамякіна Т.І. Беларуская класічная літаратурная традыцыя і міфалогія. – Мінск, 2001.

